Tečaj XVIII. **NOVICE** List 8.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo **vsako sredo** po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 22. februarja 1860.

Graška asekuracija zoper ogenj v pretečenem letu 1859.

Iz dokaza, ki ga je vodstvo graške asekuracije ravno kar na svitlo dalo, se vidi, da je lani iz novega 2237 gospodarjev k nji stopilo, to je, iz Štajarskega 1577, iz Koroškega 383, iz Krajnskega pa 277.

Bilo je lansko leto 5569 pohištev zavarovanih za 3 milijone 339.950 gold. zavarovavne ali za 4 milij. 393.750 gold. klasne vrednosti. Celo premoženje pa, ki je bilo pretečeno leto pri imenovani asekuracii zavarovano, je zneslo 59 milijonov 389.525 gold. zavarovavne ali 81 milijonov 221.000 gold. nov. dn. klasne vrednosti.

Povernila je lani ta asekuracija pogorelcom vsem skupaj 198.076 gold. in 70 kr. nov. dn., in sicer: Štajarcom 114.313 gold. in 25 kr., Koroščom 54.641 gold., Krajncom pa 29.122 gold. in 45 kr.

Letošnja tarifa za zavarovanje pohištev je postavljena na 28 krajcarjev novega dnarja od 100 gold. (to je 17 kr. po starem dnarji). To plačilo se mora pa, kakor vsako leto, tako tudi letos do konca prihodnjega mesca sušca, to je, najzadnji čas 10 dní po sv. Jožefu oskerbnikom imenovane asekuracije odrajtati, ki so po več krajih Štajarskega, Krajnskega in Koroškega postavljeni. Kdor ta čas plačati zamudí, je sam kriv, ako pogorí in potem povračila škode ne dobí.

S pomočjo te asekuracije se je lansko leto 481 pohištev, ki so bile poprej s slamo ali pa z deskami krite, s ceglom pokrilo, 7 so jih s škerlmi, 7 s kositarjem, 46 pa s skodlami pokrili. Napravilo se je tudi 264 zidanih opažev, 22 strelovodov in 108 varnih zidanih dimnikov; 124 pohištev pa se je na bolji in prostorniši kraj prestavilo.

Takim, ki so se pri ognji pridno obnašali in verlo gasili, je asekuracija 1018 gold. in 32½ kr. podarila.

Gospodarjem na Štajarskem, Krajnskem in Koroškem, za ktere je graška asekuracija — prava pogorelska bratovšina — napravljena, podajajo „Novice“ vsako leto izkazek preteklega leta z živo željo, da bi od leta do leta več gospodarjev zavarovalo svoje pohištva in da bi kadaj mogli reči: Vsi naši hišni posestniki dihajo brez skerbí, ker imajo, ako jih utegne tudi nesreča ognja zadeti, vse svoje poslopja zavarovane!

O novi postavi zastran poljskih čuvajev.

(Konec.)

Dobro se bo tedaj prileglo, ako bojo poljski čuvaji res upeljani tako, da se bo takim tatvinam v okom prišlo. Veliko lahkoživcov in postopačev, veliko hinavskih samic se bo resno dela poprijelo, ako bojo vidili, da so jim njih dozdanje krive poti zaperte.

Vendar moramo opomniti, da naprava čuvajev samo ni še zadosti, take krivice odvračati; treba je tudi, da se poljski prestopki zdatno in hitro kaznujejo. Ker pa nova postava večidel le samo od čuvajev govorí, druge v poljsko varstvo spadajoče razmere pa le malo zadeva, smemo pričakovati, da bo ob kratkem cela postava o poljskem policijskem redu, toliko potrebna in toliko zaželjena, na svitlo prišla, ker le potem bo kaj prida.

Splošne kaznovavne postave natanko določujejo, ktere hudodelstva se po njih pravilih kaznujejo in tudi postave manjših pregreškov naznanjajo poredoma dela v njih zapopadene; ravno tako je tudi želeti, da bi poljsko poškodovanje bilo natanko in posamno določeno, da bi se vedilo, ktere krivične dela spadajo pod varstvo čuvajev. Vse poljske poškodovanja pa niso enake; — nektere delajo večjo škodo, nektere manjo, in tako morajo tudi kazni različne biti. Nova postava sicer določuje, da se ima poljska škoda pokoriti po različnih stopnjah s 25 kr. do 40 gold. nov. dn. v dnarjih ali pa z zaporom do 8 dni. Cesarske gosposke bojo mogle tedaj na podlagi zanesljivih zvedencov pozvedovati škodo, da bojo določevale kazen po pravi meri in tako, da ne bojo enaki prestopki v enem kantonu tako, v drugem pa drugač kaznovani. Hitro kaznovanje poljskih prestopkov ali pregreškov bo cesarskim gosposkam mnogo dela naklonilo. One imajo z drugimi uradnijskimi deli toliko opraviti, da jim dostikrat za imenitne obravnave časa primanjkuje. Ne bojo se lahko takih malih prestopkov tako poprijele, da bi kazen krivega nemudoma dotekla, in nagla sodba je v takih zadevah potrebna. Tudi so kantonske uradnije, kakor so dan današnji ustanovljene, od mnogih srenj tako odločene, da se je v resnici bati, da veliko takih prestopkov gosposkam ne bo na znanje prišlo. Čuvaji imajo sicer zasačenega poškodovavca dotičnemu županu izročevati; al kakor so županije sedaj osnovane, nimajo ne prostora, kamor bi take ljudí začasno zaperale, ne beričev, ki bi jih h gosposki gonili. Če bi pa čuvaj poškodovavca do cesarske gosposke spremljal, celi dan ali pa dva zgubljal, kdo bo pa ta čas na straži stal? Vidi se tudi iz tega potreba novih vse drugačnih županij. Zavoljo takih in enakih vzrokov so komisije, ktere so se zastran nove srenjske postave posvetovale, veliko uradnijskih opravil županom določile. Gotovo bi bili vsi poljski prestopki za obravnavo pri županijah bolj primerni, ker je dostikrat treba, škodo prevdariti na mestu, kjer se je storila, kar se tù ložej storí kakor v daljni gosposkini pisarnici.

Iz vseh teh uzrokov moremo upati, da se bo poljska postava še na dalje razširila in obsegla vse, kar poljski policijski red zahteva.*) A.

Od lanú.

(Konec).

9. Da se seme dobí, je bolje, ako se lan mlati namesti rifljá. Za mlačbo napravljeni lan se dene lepo razgernjen med dve lati, ki se s šravfi ali oklepi skup stisnete;

*) Obćne poljske postave moremo toliko bolj pričakovati, ker je nje živa potreba očitna in ker je nekdanje c. kr. ministerstvo kupčijstva že leta 1851 kaj dobro izdelano osnovo te postave vsem kmetijskim družbam v prevdarek in pretres dalo in je vsaka teh družb z veliko marljivostjo dodjala ali prenaredila marsikaj po potrebah vsake kronovine. Vred.

zdaj se glavice po eni, in obernivši po drugi strani s cepcom omlatijo. Po mlatbi se seme iz lanú otrese, lan pa poravná in v majhne snope poveže, v take, ki se dajo z dvemi pestmi obseči in kterih se po 30 v en otep skup v slamnato povreslo poveže.

10. Najvažniše opravilo, čisto in svitlo predivo lepe in enake barve si napraviti, je gojenje lanú, in sicer gojenje ali mlajenje v vodi. Da se lepo godí, je pred vsem drugim treba, za čisto, ne blatno ali pa kalno in železnato vodo skerbeti; najboljša je za to rabo mehka voda iz bajarjev ali rek, in kjer ni moč take imeti, bo tudi bolj terda studenčnica dobra. Za to gojenje se v kakem pripravnem kraji, kamor se lahko voda napelje in odpelje, štirivoglat vodnjak potrebne velikosti napravi, ki naj bo 2 sežnja dolg in ravno tako širok, 5 čevljev pa globok in na vseh straneh z dilami obit in opažen tako, da se voda va-nj spuša in odceja, spodnji pod se mu pa mora dvojin iz mužljarjev napraviti. V ta vodnjak ali jamo se toliko vode spustí, da je do verha poln; v 8 ali 12 dnéh postane voda rujava; na to se spustí, in vodnjak se koj z drugo merzlo napolne, ktera se zopet v 12 urah odpustí. Zdaj še le naj tretja voda v jami ostane, da jame berbunke ali mehurčke poganjati in smerdeti. Od zdaj se mora lan dostikrat in pridno pregledovati, če se mu že leséne štible kerhajo in koža leví; ali pa se vzame več lanénih bilk, se posušé in potem med perstmi zmedejo; če se dajo lakna rade razdeliti, je to znamenje, da je lan dovelj godán. Ako ga delj časa pustiš, ti bo predivo prevoljno in premalo terdno. Zdaj odpusti vodo iz jame, in potem koj druge frišne va-njo napelji, da se lan v zvezkih dobro poplakne in opere; razstavi ga v stavke po 6 zvezkov skupej, da se oteče; na to ga razgerni, da se od vseh strani posuší, in shrani ga na suh kraj.

O mokrem vremenu se zná lan iz jame pobrati, preden je popolnoma godán, zakaj med sušenjem se bo tako podelal, da bo godán. Nekteri pravijo, da to ravnanje preveč dela prizadene; to je res, dokler ljudje niso popolnoma vajeni, jim delo ročno spod rok ne gré.

Ravno tako kakor v jami se dá lan tudi v tekoči vodi, v dosti globokih krajih, če le ni predereča, goditi. Napravi se namreč štirioglata, 2 sežnja dolga in ravno tako široka, 3 čevlje pa globoka kišta iz lat, ki se spodej in ob straneh s slamo zadela in opaži; v to kišto se dene lan gojiti, od zgorej se s slamo in rantami pokrije in s kamnjem obloží, da se kakih 8 do 10 pavcov v vodo potopí. Ta kišta se s kako vervjo ali verigo h kakemu drevesu ali kolu pripnè, da je voda ne odplavi. V ti gojilnici se z lanom ravno tako ravná kakor smo že poprej gori omenili; v mehki vodi je v 5 do 6 dnéh, v terji v 7 do 8 dnéh, v tekoči pa v 9 do 10 ali celó v 12 dnéh godán; v gorkem vremenu poprej, v merzlem pa pozneje.

Godni in dobro posušeni lan se more, preden se tare, delj časa hraniti, kar je za predivo tudi koristno.

11. Preden se lan tare, se mora dobro presušiti. Kaj dobro je, ako se to zgodí na soncu; razstavi ali razgerne se namreč na kakem suhem sončnatem kraji, da ga sonce dobro pregreje. Ker se pa ne nahaja vselej in povsod tako dobro sušilo, imajo lanorejci posebne sušilnice (tako imenovane jame), na kterih lan s kurjavo sušé; vročina pa ne smé 35, k večjemu 40 stopinj gorkote po R. preseči, sicer bi bilo predivo premehko. Te sušilnice morajo na temenu duške imeti.

12. Lan se tare z dvojnima opraviloma; pervič: potarejo se mu pervič leséni deli štibelj, ki predivo skup deržé; drugič pa se čisti predivo od pezdirja in tulj; če več je takih smetí v predivu, tem manj je vredno.

Po navadnem trenji z roko, če se še tako pridno in umno opravlja, se lan nikoli tako ne očisti in ne oliči, kakor z mašinami.

Mašin za trenje je več sort; nektere gonijo ljudje, druge se s konji gonijo ali so pa na vodi napravljene.

Predivo se more, preden se mika, v merzlih shrambah delj časa hraniti, da so le suhi, predivo je potem še tanjše in močneje.

13. Zvedeni in skušeni predivarji mikajo predivo še le čez nektere tedne po trenji, ko se je predivo zopet dovelj vlažnosti z zraka navzelo in bolj ločno postalo. Mikavnik ali greben mora po 5 pavcov dolgih, od spodej proti verhu drobno ošpičenih naprej nagnjenih, z ojstrim robom previdenih jeklenih zob imeti, s kterimi se predivo ne le poravná, temuč tudi razdeli in ličneje postane. Mikati se začne na koncih spodnjega povesma in se mika vedno naprej proti sredi; toda se mora povesmo prav po lahkem na mikavnik pokladati, in mu z levo roko vedno nekoliko odnehovati; kdor se v tem delu prav skerbno ne vede, spravi precej še dobrega lakna v tulje in pezdirje. Mikavniki se tudi troje sorte nahajajo, to je, za slabeje, srednje in pa za prav tanko predivo. Po Franc Diebl-nu.

Zdravilske skušnje.

* Cukreni sirk (holcus sacharatus), kteri se poslednje leta tako močno priporoča ne le za cuker, temuč tudi za živinsko klajo, je po mnogih skušnjah na Laškem škodljiv, ako se presen (frišen) živini poklada; posušen ji ne škoduje. Dr. Papa v laškem časniku „giornale di Medicina veterinaria“ razlaga strupenost sirkovo iz ogeljnokisline, ki se napravi po vrenji cukra in se potem po vodi sirkovi razpusti; živina s sirkom vred to ogeljnokislino povžije, ki ji omotico napravi. Bolni živini naj se glava z merzlo vodo umiva, in dajejo naj se ji notranje oživljajoče zdravila, kakor kafre itd.; pušati ji in sploh take zdravila, ki se navadno rabijo zoper vnetje, niso dobre zoper to bolezen.

* Kuhinska sol utegne tudi živini nevarna biti. Neki gospodar je 6 funtov solí z otrobi in vodo pomešal in jo dal dvema voloma in dvema kravama; vola se nista dotaknila slane pijače, kravi pa ste jo pile. Al že čez 2 uri ste zbolele obé: stokati ste jele, božjast se ju je lotila, v križu ste omahovale — v kratkem ste poginile. Ko so jima drob ogledali, so našli meso zlo rudeče, ravno tako tudi jetra, želodec in tanke ceva sèm ter tjè s kervijo zalite in snetjave, v možganih veliko kervi itd. — Tako beremo v gori omenjenem živino-zdravilskem časniku. To nam je opomin, da vsaka tudi sicer dobra reč utegne škodljiva biti, ako se je preveč živini dá.

Zgodovinske reči.

O Polkonjih, Pesjanih in Pesoglavcih.

Prinesek k staroslovenski zgodovini.

Spisal D. Terstenjak.

(Konec.)

Še druge narodne povesti iz one dôbe moram tukaj omeniti.

Po celi Savinski dolini vejo povedati, da je sv. Martin v ti dolini besedo Božjo oznanoval. Ta goreči služabnik Božji se je leta 315 v Sabarii, dnašnji Sobotici (madj. Szambately) rodil in je umerl leta 400. Znano je, da je skozi Milan, Akvilejo in Petov potoval k svojim starišem v Sabarijo, da bi jih h keršanski veri spreobernil. Mater svojo in več svojih rojakov je pridobil za nauk Zveličarjev; al oče je ostal pagan.

Kako pride ta povest v savinsko dolino? Brez dvombe po starih sporočilih. Zato je tudi ta svetnik v taki veliki časti. Znamenito je, da povsod po Štirskem, kjer cerkve sv. Martinu posvečene stojijo, najdemo sledove paganskega solnčočastja. Paganski h keršanstvu spre-

obernjeni Slovenci so v atributih tega svetnika, kakor v konji, meču, goski toliko razmer do svojega solnčnega boga našli, da so pri častji sv. Martina lahko staro božanstvo pozabili. Razun tega je čas, v kterem se sv. Martin časti, tudi bil prav prikladen, ker o ti dobi je bil velik praznik jesenskega solnčnega boga, kar še sadaj Martinovi kresi po slovanskih zemljah poterjujejo. [1])

Ljudje na dravskem polji tudi vejo povedati, da je sv. Martin na Hajdini krivoverce spreobračal. Hajdin je farna ves s cerkvijo sv. Martina le pol ure od Petova deleč. Že ime Hajdin pričuje, da so tam živeli hajdi. Za pomene: „ethnicus, gentilis, paganus“ Slovenec nima besede, ampak rablja nemško hajd ali latinsko pagán. Poznamovanje nemško za niverca (neverca) — „Haid, haidnisch“ je ravno tako nastalo, kakor: „gentilis“ iz gens, ethnicus iz ἔθνος, ker v visoki staronemščini hait, haiti pomenja: genus, sexus, persona, anglosaksonski: hade, nordiški: heidh, gens. [2])

Na Hajdini so toraj bili hajdi, ktere je sv. Martin spreobračal, in znamenita je spet ta okoliščina, da se sosedna ves veli: Nivérci. Iz življenja sv. Martina je znano, da je, ko je v Panonii živel, si goreče prizadeval krivoverne Arijane spreoberniti; al ti so ga s šibami bičevali in ga iz dežele iztirali. Da so v oni dôbi Arjani v Petovu hudo razsajali, nam sporočuje cerkvena zgodovina. Imenuje se Juli Valens leta 378, kteri je mesto arjanskim Gotom izdal.

Povest od sv. Martina toraj dalje nazaj sega, kakor v 7. ali 8. stoletje.

Tudi mesto, v kterem se je sv. Martin rodil, ima slovensko ime. V napisih se veli Savaria in Sabaria. Korenika Sav pomenja teči, zato Sava, voda, serbsk. savak, Abzugskanal. Glasnika *v* in *b* se večkrat zmenjavata; primeri: javor in jabor, zato rusk. saber = jezero, Saba, ime vode, Sabarci, rusk. rodič, kraj jezera. Sabarija toraj pomenja mesto v vodnem okrožji stoječe, to, kar Vodice, kar Achen, kar Mokrice itd. In v vodnem okrožji je tudi res stalo. Soglasje topičnih imen, posebno imen rek in jezer, v Panonii in zakarpatskih slovanskih deželah je res veliko. V Panonii teče Sava, tudi v Rusii Sava, v Panonii Drava, primeri na Poljskem Drava, ime reke, in Dravsko ime jezera, v Panonii Kolpa, tudi v Rusii Kolp, Kolpiska, Kolpita, v Panonii je Mura, pa tudi na Slezkem reka z enakim imenom.

Na starorimskih kartah se najde reka Bustricius v Panonii, in koliko Bistric imamo po severno- pa tudi jugo-slovanskih deželah.

Najlepše slovensko ime pa je poznamovanje blatenskega jezera: Pelso. Pelso, metatiški pleso, pomenja v vseh slovanskih jezicih — jezero. Tudi na Koroškem je ta beseda znana bila, kakor pričujeta kraja: Gornje Pleso, dolnje Pleso, ponemčeno: Innerteichen, in den äusseren Teichen.

Iz vseh tukaj navedenih okoliščin pridemo do prepričanja, da so stari Panoni bili Slovani, in da so še se ostanki pervotnih Slovanov ohranili skoz vès čas preseljevanja narodov skoz Panonijo. Akoravno so jih tlačili hudo nemški in huno-avarski divjaki, so vendar proti koncu 6. stoletja iz severa pridši soplemeniki še našli kakošne trohice slovenske — ostanke in potomke pervotnih Slovencov, kteri so za Rimljana šli pod imenom Norenci, to je, prebivavci nor (Niederungen, Thalschluchten) in pa Panoni — Panjari, to so v panje, panuše oblečeni ljudje.

[1]) Primeri lepi članek: „Die St. Martinsfeier in Böhmen“ v „Sonntags-Zeitung“ list 49 leta 1859. Vredno je brati Stiefelhagenov pretres: „Die Uebergänge aus dem Heidenthum ins Christenthum“ §. 37 njegovega izverstnega dela „Die Theologie des Heidenthums“.

[2]) Glej „Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache“ von Höfer IV. Band, II. Heft, str. 236.

Pana [1]) pomenja tudi mužo, sansk. panka (primori Pančova, ime v muži stoječega mesta) gotišk. fani, skandinavski fene, sumpfiges, niederes Land; zatega voljo je tudi mogoče, da ime Panonija, Panovina pomenja to, kar Lužice, Finland.

Ozir po domovini.

O Pivki in Krasu.

Marsikaj se je že pisalo o Pivki in Krasu v „Novicah“, in vedno bi se dalo še marsikaj povedati, kar bi utegnilo zadosti tehtno biti.

Naj omenim najpoprej zemljoslovno. Jezer, podobnih cerkniškemu jezeru, se nahaja še mnogotero po notranjskih niškah in kotlih. Res, da ni vsaktero toliko veliko, pa čudovit pritok in odtok vode je pri vsakterem bolj ali manj znamenit. Med takimi jezeri zlasti imenujejo Pališko jezero, unstran sv. Petra pri Palčjem, ki je lahko pol ure dolgo, in zdaj polno zdaj zopet suho. Tudi Pivka voda ima to znamenitost, da ne izhaja iz malih virov, temuč se nagloma iz tál prikazuje že reki podobna. Nekteri pravijo, da je ta voda s cerkniškim jezerom v zvezi; pa pivška stran sploh leží višje od cerkniške.

Naj stopim nekoliko na zgodovinsko polje. Med Pivko in Krasom se po robu hribov sledijo enaki ostanki nekdanjih terdnjav in zabramb, kot se kažejo od Verhnike do Vipave.

Nektere teh terdnjav spadajo sicer v novejši čas, kot Šilertabor nad Zagorjem, ki je bil dobra bramba ob turških napadih; enak tabor je utegnil tisti biti, ki je imel svoje mesto nad Knežakom. Pa vmes med tema dvema se nahajajo ostanki nasipov, ki bi zamogli spadati v celó star čas, morebiti predrimski, kakor je že nekdo hotel terditi. Za zdaj bi bil jez te misli, da take terdnjave so deloma tako utegnile veljati za Rimljane, kakor une pri Verhniki, Logatcu in Hrušici; sploh so bile julske planine terdno ozidje za italijansko zemljo proti napadom od izhoda. Deloma so pa nasipi utegnili tudi starji biti, in služiti starim Japodom in Tavrisčanom zoper Rimljane, ki so protili jim od morja sèm.

Po vsaki strani je taka reč vredna preiskovanja; in prav bi bilo, ako bi zemljopisje vedilo od rimskih šanc v julskih planinah, kakor vé od tacih med Renom in Majnom, med Donavo in Tiso.

Še nekaj naj rečem o ljudogospodarskih rečéh. Toliko se je že govorilo in pisalo, družtva so se napravljale o pogojzdenji Krasa, da je kaj. Po moji misli je poprej treba družtva zoper odgojzdenje Krasa. Kaj pomaga namreč kacih 100 dreves zasaditi, ko se jih ob enem 1000 poseka? Gospodarstvo z lesom je v teh straneh na veliko drugačni stopnji, kakor drugod na krajnski zemlji.

Pervič ne more noben mlad zarod po gričih porasti, ker vse šibinice objé drobna živina, ovce in koze; naj bi kdo tega branil, — al morebiti ravno ljudjé, ki veliko govorijo o pogojzdenji Krasa, sami največ storijo za odgojzdenje.

Drugič mora vès stari zarod konec vzeti, ker se les neusmiljeno izsekuje, ne samo za domačo rabo, temuč tudi za daljno prodajo; ravno od tacih strani, ktere bi mogle drugim biti v poduk za pravo gospodarjenje z lesom, se dostikrat kaže malo dobrega izgleda. Neka cerkvica blizo Postojne se veli še vedno sv. Andreja v Gojzdu, pa je zdaj že le v pustem skalovji!

Tretjič izsekovanje lesa pa tudi za domačo rabo ne bo kmalo bolj varčno, dokler se v teh krajih ne vpelje dru-

[1]) Blizo Laškega (Debra, Tüffer) je ves v muži stoječa Paneče; sosedna se pa veli Lokanc = Lokavec. Z besedo pana primeri serbsk. panica, Sumpfvogel.

*

gačna kurjava; peči je malo, in v tistih se kuri le po redkem; nasproti se na ognjišu vedno derva palijo od jutra do večera, in vsa družina krog sedi na klopéh, se od sprednje strani peče, od zadnje pa zmerzuje. To je potrata derv brez dostojnega prida. Hicinger.

Domače navade.

Kako so si naši stari pomnili mejnike?

Po slovenskem Štajarskem *) vejo stari ljudje praviti, kako so njihovi starši in predstarši mejnike stavili in pomnili. Oni tega nikoli brez otrok niso storili. Kadar sta dva mejaša mejnike med svojo zemljo stavit šla, so mogli otroci ž njima iti. Na določenem mestu sta skopala jamo, djala nekoliko apna noter ali kakih čepinj, in postavila kamen naverh. Na to vse so mogli otroci dobro paziti in gledati, kje in kako je mejnik postavljen bil. In zdaj sta zakopala mejnik in ga zatlačila tako, da se je zadosti iz zemlje vidil. Na to vprašata otroke: „Otroci! ste li zdaj vidili, kadar bote veliki, kje je, in ga bote vedili najti, kadar nas ne bo več, in ga pokazati sosedom?“ Nato sta otroke dobro za uho vsekala in jih kečkala in tezala za lase, tako, da so zadosti imeli in da so se jim oči zalivale.

To je bil dober pomnež mejnikov, ker se je v pamet prijel in za celo življenje ostal, kakor še zdaj ljudje večkrat pravijo od zgubljenih mejnikov: „Jaz pa dobro vem, da je tù na poti mejnik stal; saj sem se marsikrat nad njim spodtaknil in si pavec na nogi razbil“. Š.

Zakaj ženin in nevesta na svatbi ne smeta pred polnočjo plesati?

Pogostoma se na Krajnskem vidi in sliši, da ženin in nevesta pred polnočjo ne plešeta. Zakaj ne? smo te dní na neki kmečki svatbi zvedili. Staro vražo namreč imajo, da ženinu, ako pred polnočjo plesati začne, konji pocerkajo, nevesti pa kuretina. — To dobro ima saj ta vraža, da ima več prida kot škode.

Za poduk in kratek čas.

Kdo bi svetu prav storil?

Slavni Esop v eni svojih basin pripoveduje, kako je nekdaj potoval neki ded s svojim unukom in oslom. Ded je jezdil osla, unuk pa je šel peš za njim. Sreča ju množica ljudí, pa začne deda opravljati, kako mu more serce pripustiti, da njegov slabotni fantek za njim peš capljá, on starec pa jezdi osla. Ko sliši ded zabavljico, stopi z osla pa posadí unuka na-nj. — Enmalo dalje potujeta tako; pa spet srečata drugo množico ljudí. Ti začnó zasmehovati unuka, da mlad fantalin jezdari, stari mož pa peš za njim korači. — Dedu to težko dé ker ni unuk tega kriv, in se vsede z unukom vred na osla. Al komaj jezdita tako deset stopinj, že ju srečajo spet ljudje, ki na glas vpijejo: ali nista zdrave pameti, da oba jezdita eno revno živinče. — Stari oče, ki bi rad celemu svetu ustregel, velí zdaj unuku, naj ž njim vred stopi z osla in da oba bota dalje šla peš za njim. Pa spet ju sreča množica ljudí, ki že se od deleč na glas krohotá, da neumneža gresta peš, osel pa prazen. — Kaj druzega je ded zdaj reči mogel, kakor: Kdo bi svetu prav storil?

Svet je tak bil in tak bo ostal vekoma. Kar se enemu človeku zdi zlo, to, drugi misli, je dobro in lepo. Malo je takih del, ki bi jih, če jih ena stranka hvali, druga ne grajala. Kadar se človek duševno trudi s kako rečjo, naj nikar ne misli na osla. Čas je pravi sodnik vsakemu. Delajmo in trudimo se za pravo, pa pustimo, naj ljudje govorijo belo ali černo, kakor jim je drago. Kar eden zida, drug podera; tako je bilo in tako bo. „Glas. Dalm.“

*) Ravno ta navada je bila in je še zdaj na več krajih na Krajnskem; nedavnej smo sami to slišali. To so res pametniki „ad hominem“. Vred.

Ako Bog da.

Narodna pričica.

Turk je prašal Vlaha: ali gré jutri na sejm? „Grem, Aga — odgovorí Vlah — ako Bog da“. „„Tudi jez grém, Vlaše, naj da Bog ali naj ne da““. — Ko drugo jutro dan napoči, vstane Vlah pa se napravi na sejm in memo hiše turkove gredé pokliče Turčina: „Aga! čuješ, greva na sejm“. „„Prijatel! jez ne morem — mu odgovorí Turk — nocoj mi je konj cerknil““. — Ako Bog kaj neče, s tem človek razpolagati ne more; zato ima prav naš narod, da pri vsakem prihodnjem početji pravi „Ako Bog da“, zakaj vse je v rokah Božjih; kar on dopusti, to se zgodí. „Glas. Dalm.“

Kratkočasnica.

Tik tak.

Nekega lepega jesenskega dné oče Aleš, pošten in zveden kovač, pridši iz delavnice k obedu, nagovorijo svojo mladino tako-le: Le dobro se najejte, potem greste, ker je lepo vreme in popoldne šole nimate, z materjo na polje krompir kopat; kajti slabo vreme se nam utegne narediti in dolgo časa terpeti, razun tega imamo pa najraje, da ga hitro domú spravite, ker se močno govorí, da so pričele vkljub poljskih čuvajev zraven pravih miš tudi kerščene k njemu v vas hoditi.

Po obedu poiščejo bratje in sestre matike, vile, mati pa vzamejo med tem nekoliko malice s sabo, ter se vsi odpravijo na pot. Kmali so na njivi pri majhnem najetem prostoru, na kterem je njih krompir vsajen. Njihovo veselje, ki so bili le na tesno mestno ozidje navajeni, tù v prosti naravi sred plodnega polja, saj danes nekoliko dela kmetiških otrok poskusiti, o kterem so se s temi večkrat v šoli pogovarjali, si more le ta misliti, ki je sam že kaj enacega doživel. Urno se spravijo na delo ter se tako pridno vedejo, da je ob petih že ves krompir izkopan. Vsedejo se zdaj k malici. Davno so bili že s to pri koncu in solnce se je že za gore skrilo, ko vozač še le s konjem pridirja, tako, da je popolnoma tema, ko domú krompir pripeljejo, kterega koj pred vežjo na tla stresejo. Oče vozniku vožnjo plačajo, ki hitro sopet konja proti domu požene; domači pa se lotijo krompirja, da ga nocoj saj v vežo spravijo. Mati jim za večerjo zraven podmeta novega krompirja v oblicah pristavijo, ki jim zlasti danes, ko so se na polji dobro vtrudili, kaj dobro diší.

Ko drugi dan ob desetih iz šole pridejo, jim velíjo mati krompir v klet nositi, in sicer debelega kakor drobnega posebej, z matiko posekanega, z vilami prebodenega ali nagnjitega pa na stran devati. Ko pa Lojze, kacih 8 let star deček, v posled vidi, da se kup v veži vedno bolj niža, in da pozneje ne bo mogel v zaperto klet, iz ktere bi krompir v kovačnico peč nosil, ne premišljuje dalje, kaj bi storil. „To in pa nič, da bi jez tù krompir tjè v en dan v klet nosil, potem bi ga pa nič peči ne mogel“ — sam sabo mermra, ter si napolni pri pervi priložnosti, ko so bili drugi ravno v kleti, polne žepe krompirja in hití za hišo na vert, kjer že ni bilo več enoletnih rastlín. Tù si je bil poprej za zaklad krompirja na grêdi primerno jamo izkopal in jo tako umetno zadelal, da je nihče ni opaziti mogel, le toliko prostega je pustil, da je z roko noter seči mogel, kar je pa tudi z mahom še pokril. Gredočemu na vert, mu krompir iz prepolnega žepa na tla prične leteti; rad bi ga bil koj pobral, toda pripogniti se ne more zavoljo prepolnih žepov in mu še drugi hočejo iz žepa pasti. Toraj najprej te iz žepa, potem pa stresene v zaklad spravi, odide in se celi dan nič za zaklad ne zmeni.

V saboto pa, komaj se ob desetih iz šole domú ver-

nivši, je že pri svojem zakladu, iz kterega nekaj rompirjev vzame in ž njimi v kovačnico letí, kjer bi jih bil čez dobro uro spečene dobil. Al ker ga v noge zebe, se v ješi na koritu, ki ga imajo kovači za ogenj gasiti, vsede, da bi se tù pogrel in pečenega krompirja dočakal.

Oče in njih pomočnik Janez, ki sta ga že večkrat sèm pridšega nalašč s kako rečjo dražila, ga tudi zdaj z vprašanjem razdražita, ali je bil morda tudi on med tistimi, kterim so danes v šoli učnik nekaj gorkih na herbet naložili? Ko se Lojze z vso zgovornostjo izgovarja, da njega ni kaj enacega doletelo, ampak, da so učnik le Kodrovega Petra in Bahačevega Tineta zares čudno kaznovali, ga ta dva dražljivo vprašata, rekši: No, povej nama, povej, kako pa je bilo; bova slišala, ali je res, kar nama je Borajt pravil.

Lojze, ki je imel dober jezik in se mu je ta kazen nova in smešna zdela, res prične pripovedovati.

Peter zleze namreč pod klopi, pod kterimi sèm ter tjè po vseh štirih lazi, dokler da ne pride do Pavličkovega Jožeta, kterega toliko časa za hlače vleče, da se ta, ki je ravno bral, nasmeja in pod klop pogleda. Učnik h klopi pridši Petra opazijo in mu spod klop priti velijo, kjer mu nizek stol pripravijo. Počasi se Peter k stolu pomika in se zadnjič na-nj vsede.

„Oh! stoj, stoj „cigan“ — mu učnik rečejo — to bi bilo pregosposko za te; vsedi se, ker rad po tleh lazíš, na tla in deni noge na stol; z eno roko se pa znaš na tla opreti. Vsi se smejamo z učnikom vred in se čez klopí stegujemo, da bi natanko vidili novo kazen. Učnik vzamejo iz žepa okroglo škatlo in se hočejo z duhanom okrepčati, — toda zdaj se spomnijo, da so včeraj popoldne Tineta po duhana poslali, kterega pa ni bilo več nazaj. Berž ga poprašajo, zakaj ni prišel potem v šolo? Tine se spervega izgovarja, da je denarje zgubil; al kmali ga naženejo, da pové, da si je rožičev kupil.

„Aha, tako znaš ti“ — se zaderejo nad njim — „le škoda, da ima že Peter nizki stol za podnožje; pa naj bo, tebe bom pa povikšal. Stopi na mizo; na tej pa le z eno nogo stoj; tù vzemi škatlo v roko in jo derži kviško“. Vsi se iz celega gerla spet smejamo.

„Prave tiče — se oglasijo oče, nažokano lulo z živim ogljem prižigaje — imajo v šoli“. „Kako pa — vpraša dalje Janez smejaje Lojzeta — sta li bila dolgo tako?“

„Gotovo — odgovori Lojze — bi bila dalje tukaj, ko bi ne bil nek součenec notri prišel, ki se pri tem pogledu, ki se ga ni nadjal, na ves glas smejati začne. Peter ga hoče pogledati, ker mu je pa roka oterpnila, se zverne na stran in stol na-njega, tako, da je bilo cel „prekucius“, Tineta pa že težko na nogi stoječega ta ropot tako ostraši, da mu škatla z roke na tla pade. Zdaj, zdaj smo se še le smejali, ker se je Peter izpod stola kobacal, in Tine s peresom na tleh ostali kupec duhana v nek papir pobiral, kterega je potem mogel preč stresti. Učnik ju zdaj v klop pustijo z opombo, da ju bojo pri pervem pregrešku s palico do oslovske klopí spremljevali“.

„No, no, to so besede — se mu Janez na to pripovedovanje nasmeja — dobro si jih zapomni, ne bo dolgo, ko jih boš tudi ti čutil“.

„Jez že ne — mu zaverne Lojze, s tem nekoliko zdražen — kaj misliš, da smo za vsako reč tepeni; pa saj bi jih ti ne deržal namesto mene; poglej raji krompir, ali je že pečen, kakor pa, da bi mi zmiraj nagajal“.

„Le pol ure še počakaj — mu Janez reče — vmes se boš ravno oddahnil“. (Kon. sl.)

Slovensko slovstvo.

Slovenska Vila je pridna. Ni davnej, kar smo svojim bravcom veselo novico oznanili, da gosp. Cegnar bo po naročilni poti izdal zbirko svojih pesem, po kterih so prijatli domače poezije že gotovo tako obilo segli, da bojo zagledale kmali beli dan, — in že moremo spet povedati, da tudi gospod Miroslav Vilhar bo izdal iz bogate svoje zbirke zvezek slovenskih pesem, ki jih bo — tega smo si svesti — občinstvo radostno sprejelo. Natiskujejo se že v Milicovi tiskarnici in utegnejo biti kmalo gotove. Iz mične zbirke po zapopadku zeló različnih pesem smo si izbrali dve, ki ju bomo — danes eno, drugi pot drugo — podali častitim bravcom za pokušnjo.

Župan.

Postava zverinam je nova podana,
Zatoraj si volijo urno župana;
Pa kaj jim volitve koristile so,
Na verbi nam sraka razlaga tako:

Zberejo medveda; al medved je merha,
Zarobljen in kosmat od pete do verha;
Budil z godernjanjem prezgodaj jih je,
In s tacami sodil, pravično al ne.
In koj se oglasi jih sto:
„Le-tá nam županil ne bo!“

Zberó si jelena; pa on rogovili,
Prevzeten povsod med pervake se sili;
Z rogato glavico je pač darovan,
Al v glavi ošabni je malo možgan.
In spet se oglasi jih sto:
„Le-tá nam županil ne bo!“

Zberó si rujavca, iz šume lesjaka,
Na kterem krivična je sleherna dlaka;
Kupaval je sam in prodajal je sam,
Da z ljudsko kervjo si napolnil je hram.
In spet se oglasi jih sto:
„Le-tá nam županil ne bo!“

Zberejo si zajca; al zajec neveden
Za skerb in čast domovinsko ne vreden
Ni póznal postave, se slednega bal,
Ponoči je kimal, podnevi je spal.
In spet se oglasi jih sto:
„Le-tá nam županil ne bo!“

Zberejo si kosa po tem gospodarja,
Al kos pa prezviti povsod se ukvarja;
Žvižgával jim vedno iz enih je strun,
Skoz okence vsako potikal je kljun.
In spet se oglasi jih sto:
„Le-tá nam županil ne bo!“

Zberejo si osla; pa osel zabiti,
Nobene po všeči ni znal oberniti;
Z ušesi le miga in v prahu leží,
Pa kjer se povalja, tam dlako pustí.
In spet se oglasi jih sto:
„Le-tá nam županil ne bo!“

Zberejo si palčka; al on je skakavček,
Natihoma léta priliznjen hinavček.
Zverine je dražil, unemal prepir,
Pobegnil iz loze je ljubljeni mir.
In spet se oglasi jih sto:
„Le-tá tud županil ne bo!“

Od tadaj zverina, tako zapeljana,
Po svetu širocem si išče župana;
Če pravega bo pripeljala na dom,
Prijatli! poročil al pisal vam bom!

Mir. Vilhar.

Ozir po svetu.

Nova turška postava zastran ženske obleke.

Ošabnosti in presilnega lišpa je zlasti med ženstvom čedalje več; skor bi smeli reči, da fabrike naše ženstvo delajo, to je, le to, kar fabrika naredí, jim je pri sercu, v tem išejo svoje časti — za vse drugo jim je malo mar. Taka je na Turškem, taka v Parizu in na Dunaji, taka pa tudi v Ljubljani, v Gradcu itd. Sultan je stopil tej razvadi na noge. Nedavnej je namreč dal postavo zastran ženske obleke. Razglašena je bila po vseh mošêjah (cerkvah) tako-le:

„Stara reč je že, da se mora slednji vsega ogibati, kar je zoper lepo obnašanje, in da ima nad poštenjem svoje rodbine in družine čuti. Postave in šege vseh narodov so v vsakem času na to gledale, da se lepo obnašanje in nravnost varuje. Ravno tako terja najvišji Izlamov ukaz, da se lepo obnašanje ohrani; on zapoveduje ženskam pregrinjalo (šlajer). Vsaka turška žena ima tadaj dolžnost pregrinjalo nositi, kadar gré kam, pa tudi véra ji to zapoveduje. Al vendar se nahaja mnogo žensk, ktere zoper postavo in lepo zaderžanje nosijo silno tanke pregrinjala in ferredje, to je, oblačila iz take robe, ki se za žensko obleko nikolj ni jemala. Tako nespodobno oblečeno hodijo po ulicah pol pregernjene, se vedejo nespodobno, zahajajo na očitnih sprehajališih med možke in delajo marsikaj, kar je po postavi ojstro ojstro prepovedano. To vse nasprotuje pa tudi nravnosti in spodkopuje premoženje družin. Prihodnje imajo tedaj vse ženske, kterega kolj stanú, kadar grejo iz hiše, debele pregrinjala nositi, skozi ktere se njih obličje ne dá spoznati, feredje pa morajo biti suknjene, iz angorske volne, ali druzih enacih snutkov, in sicer brez štikarije, port ali kakega druzega lišpa. Zunaj hiše ne smejo v nogovicah in šlapah hoditi, ampak čadike (nekake škornje iz rumenega usnja, kakoršne nosijo v jutrovih deželah sploh možki in ženske) ali kako drugo pripravno, spodobno obutev naj nosijo. Kadar grejo kaj kupovat, jim je ojstro prepovedano, v štacuno stopiti, ampak zunaj imajo tako dolgo ostati, kakor dolgo je treba, kaj kupiti. Na sprehod smejo samo v take kraje iti, ki so ženam odločeni. Ojstra kazen bo zadela vsako ženo, ktera se zoper postavo in lepo obnašanje pregreší. Noben gospodar ne sme imeti kónj in kočij, kteri njegovo premoženje presegajo, in za kočijaže se ne smejo taki jemati, kteri bi utegnili ženam nevarni biti. Tudi možki se imajo spodobno in postavam primerno obnašati, zlasti na očitnih shajališih, cestah in sprehajališih. Vsaktere nespodobnosti naj se varujejo in naj ne pijó žganih pijač ne domá ne zunaj dóma“.

Dopisi.

Na Ptuji 6. febr. J. Ž. Mnogo zasluženi gosp. Ivan Kerpan, bivši predstojnik mariborške gimnazije, že več let na Ptuji stanujoči in občno spoštovani zavoljo svoje izverstne učenosti, so po doveršenem 50. letu svojega duhovništva drugo novo sveto mašo v staroslavni mestni cerkvi sv. Jurja še s tako krepkim glasom zapeli, da malokteri mlad duhoven tako. Ponosna naj bo cela Slovenija, ktera je tako čverstega sivostarčka doživela; ponosijo pa se naj posebno njihova lastna mamica, ktera so tako modrega in močnega sinka izgojili, da jih v sivi starosti nadušenost za vse koristno in krepka beseda v bogoslavljenji zapustila ni! O njihovih zaslugah govoriti se ne prederznem; saj so dobro znane; le toliko opomnim, da so slavni jubilant izversten latinec, gerk, lah, francoz, nemec in španjolec, da pa tudi prav dobro slovensko umejo, preradi „Novice“ beró, veliko veselje o napredovanji slovenske omikanosti imajo, — da ob kratkem rečem: verl domorodec so, kterega naj nam Bog še mnoge leta ohraniti blagovoli. Lepi te svečanosti so se pridružili prostovoljno prečastiti duhovni župniki in pomočniki iz bližnjih okolic, da bi s svojim občno spoštovanim in ljubljenim učiteljem milega Boga zahvalili za toliko milost in dobroto. Visokočastiti gosp. nadžupnik in dekan mestne fare, gospod Jakob Standegger, svetovavec lavantinske in sekovske škofije, znani imenitni dobrotnik mnogih hvalevrednih zavodov, čeravno že tudi blizo jubilant, so s krepko in serčno besedo tako mično pridigovali, da je marsikteremu poslušavcu beseda serce prešinila; po doveršeni službi Božji pa so lepo kerdelce zbranih imenitnih mestnjanov in uradnikov, kakor tudi vseh onde poslovajočih duhovnov v svojo gostoljubno stanovanje vzeli in jih prav pošteno postregli, in tak zlato gostovanje z zlato milodarnostjo ovenčali. Živio!

Iz Ljubljane. 13. t. m. je imela krajnska hranilnica (sparkasse) svoj véliki letni zbor v pričo Njih eksc. deželnega gospoda poglavarja grofa Chorinsky-ga. Z ogovora višjega njenega predstojnika gosp. Janeza Šlaker-ja posnamemo svojim bravcom najimenitniše reči zastran gospodarstva te družbe v preteklem letu, v kterem je hranilnica še očitniše kakor druge leta pokazala, na kako terdnih nogah da stojí, in djansko poterdila vse, kar so ji na čast „Novice“ takrat govorile, ko so prigovarjale ljudém, naj nikar ne verjamejo oplašenim mevžam in lažnjivim sleparjem. Vendar so bili, kakor gosp. predstojnik v svojem ogovoru pravijo, vsi opomini le bob v steno: v 6 mescih so lani oplašenci vzeli 355.000 gold. nazaj, in s tem si škodovali sami sebi, ker so prišli ob obresti (činže) ali pa svoj dnar izročili nevarnim rokam; škodovali pa so tudi hranilnici, ker je mogla mertvo ležeči dnar vedno pripravljen imeti, da ga je mogla vsaki dan poverniti ljudem. Ali je ta skušnja kaj spametovala ljudí, bo prihodnji čas učil; Bog daj pa, da bi takega časa več ne bilo! — Kakor rajtenga kaže, je lani 5039 ljudí položilo 575.636 gold. v hranilnico, 4733 je pa 503.750 gold. nazaj vzelo. Obrest (činžev) po 4 od 100 je plačala lani svojim deležnikom v vsem skupaj 104.067 gold. 17 kr., od kterih so si pa deležniki le 11.063 gold. 42 kr. izplačati dali, — 93.003 gold. 75 kr. so pustili v hranilnici, da jim obresti spet obresti nesó. V vsem skupaj je bilo v hranilnici lani za 2 milij. in 817.958 gold. in 31 kr. dnarja naloženega, tedaj za 164.789 gold. in 75 kr. več kakor predlanskim; pa bi ga bilo gotovo še veliko več, ako bi ne bil omenjeni lanski hrup tega kriv. Hranilnici lastno premoženje je narastlo lani na 267.541 gold. in 57 kr.; že to premoženje daje vsem, ki imajo pri nji svoj dnar naložen, varnost za 9 od 100. Predlanskim je 11.161 ljudi svoje premoženje v hranilnici naložilo; lani ga je prineslo na novo še 1689 ljudí, nazaj vzelo ga je 1884. Kaj pa je hranilnica počela z vloženimi kapitali? Rajtenga kaže, da 1 milijon in 196.603 gold. ima naloženih s pupilarno varnostjo na hišah in zemljiših, v zastavnih obligacijah dunajske banke ima 646.850 gold., ki so zagotovljene na 349 hišah in 760 zemljiših; čez 900.000 gold. ima v drugih obligacijah, 65.000 gold. ima izposojenih na zastave, hiša njena je vredna 37.000 gold., gotovega dnarja pa je imela konec leta 117.021 gold. — Z ljubljansko hranilnico je pa tudi združena zastavilnica, kamor ljudje mnogih stanov, ako jim dnar mine, nosijo to in uno reč v zastavo, da dobé kak goldinar v sili. Od vseh Svetih 1858 do vseh Svetih 1859 je hranilnica posodila na 23.996 zastav 89.288 gold., in ker je že pred imela na 15.970 zastav 73.983 gold. izposojenih, je lansko leto skupno izposojilo na 39.966 zastav zneslo 163.271 gold. Ker pa so ljudje med letom 27.789 zastavljenih rečí rešili, je imela o vseh Svetih lanskega leta še 12.177 zastav, za ktere je izposodila 58.052 gold. In tako kaže rajtenga od konca do kraja dobro gospodarstvo naše hranilnice, ktera popolnoma zaupanje zasluži in pri kteri, — kakor smo že večkrat rekli — skor nič druzega ne pogrešamo, kakor samo to, da svojih dnarjev premalo posoja na kmetije. — Zdaj pa še nekaj novega. V tem zboru je bilo sklenjeno, da bo hranilnica, kjer ni drugej pripravnega prostora našla, nazidala na svojo lastno hišo na sejmišu še dvoje nadstropij in prizidala na levem koncu proti strelišu še toliko, kolikor ima tam praznega prostora. Ker bo tako hranilnica zidala na svoji zemlji in pod staro streho, bo za to dozidanje obernjeni kapital dobro naložila, zraven pa mesto olepšala z mogočnim poslopjem na lepem prostoru. Pri tej priliki prosimo tistih 6 gospodov, ki so bili v „zidarski odbor“ izvoljeni, naj pri osnovi druzega ali tretjega nadstropja ne prezrejo mnogokrat že razodete želje, da bi tù realna šola (nižja in višja) kaj pripravno mesto imela. Ker se pri novih stavbah dá marsikaj tako uravnati, da utegne na več strani prav biti, bode bistro-

umen mojster z ozirom na to že lahko pravo zadeli brez škode za eno ali drugo. — Še druga za učitelje krajnskih ljudskih šol prevažna reč, ki so jo sprožili Njih ekscelencija gosp. deželni poglavar, je prišla v temu zboru v prevdarek: naj bi namreč hranilnica iz svojega lastnega premoženja darovala primeren kapital, ki bi se obračal udovam in otrokom umerlih učiteljev v pomoč. Nadjati se je, da po izgledu štajarske hranilnice bo tudi krajnska storila kar bo mogla. Da pa se to določi, bo vzelo vodstvo hranilnice to reč poprej v prevdarek.

Iz Ljubljane. Naj povzamemo tudi iz zbora, ki so ga imeli mestni odborniki 16. dan t. m., važniše sklepe. Na predlog gosp. župana-namestnika je bilo sklenjeno, Njih Veličanstvu prošnjo pokloniti za obstanek deželnega poglavarstva v Ljubljani; — spominek Radecki-tov se ima s primerno slovesnostjo odkriti na sv. Jožefa dan; — teržaška družba, ki se je s zastavljenimi 3000 gold. zavezala gazno osvečavo v Ljubljani napraviti, bo zgubila svojo zastavo, ker ne more mož beseda biti; magistrat se je obernil drugam, da Ljubljana vendar kadaj dobí gazno osvečavo; — pritožba zavoljo Št. Jakobške šole je bila poravnana; ternovska farna šola naj se uravná po dotičnih šolskih postavah; — dvema učiteljema je bil poboljšek iz mestne kase dovoljen; — prošnja protestantiške občine, naj bi — gledé na to, da tudi protestantiški prebivavci plačujejo za katoliške šole in z vsemi mestnjani vred nosijo mestne bremena — mestna kasa darovala na leto 100 gld. v pripomoč učeniku slovenskega jezika, ki si ga želí tudi nemška protestantiška šola *) udinjati za svoje učence, je bila uslišana; — nekterim posestnikom mestnih gostivnic, ki so bile lani z vojaki in vojaškimi konji čez pravično mero obložene, je bilo primerno povračilo dovoljeno.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Ministerski ukaz oklicuje, da tistim, ki so za leto 1860 napovedali, da se hočejo od vojašine odkupiti, je na prosto voljo dano: ali takso do 1. sušca plačati ali pa poprejšno napoved do ravno tega časa preklicati.

— Ne davnej je prišla koroška deputacija na Dunaj, presvitlega cesarja v imenu cele dežele prosit, naj bi se železnica koroška hitro dodelala. Potem so se podali poslanci k gospod ministru dnarstva, ki jim je rekel, da letos se še ne bo môglo dosti storiti, da pa v letu 1862 bo cela železnica iz Marburga v Celovec dodelana.

— Koliko ljudje v našem cesarstvu v malo loterijo dnarja zastavijo, kaže ravnokar na svetlo dani loterijski pregled, iz kterega se vidi, da so leta 1858 vsi vkupaj čez 9 milijonov in 500.000 gold. v loterii dobili. Ker je mala loterija to leto cesarskim kasam čez 6 milijonov gold. čistega dohodka donesla in loterijnih stroškov v vsem skupaj ni manj bilo kakor 4 milijone, je iz tega očitno, da so ljudje v tem letu okoli 20 milijonov gold. v loterijo zastavili.

*) Ker celó ta na postave naših šol ne tako vezana šola želi slovenščini pravična biti, je le čudno, da v gosp. Waldherr-jevi šoli, za ktero veljajo vse cesarske šolske postave, menda še ni k temu spoznanju prišla, da je slovenski jezik jezik deželni in da ga vsak potrebuje, ki v deželi prebiva, — da tedaj ni dosti in da je zoper postavo, ako se v vsakem razredu na teden le ena ura določi za učenje tega jezika! Tudi v gospod Marovi nedeljski šoli, ki je namenjena tukajšnim štacunarskim učencom, bi bila živa potreba, da bi se fantje vadili slovenskega jezika, da bi znali kramarjem, kakor se spodobi, saj kadaj po domače „rajtenge“ pisati ali jim odgovor na pisma dati, ki se jim pišejo, da se jim naši domači ljudje ne bojo smejali, ako jim pošljejo kakošne križe kraže na deželo ali pa jim odgovorijo v neznanem jeziku. Vred.

— Poštni imenik kaže, da izhaja letos v našem cesarstvu okoli 284 časnikov, in sicer 90 političnih, 191 pa nepolitičnih.

— Tista novica, da je neki Camerini iz Ferare našemu cesarju 60 milij. frankov zapustil, je, kakor „Volksfreund“ piše, prazna; Camerini je zapustil 3 milij. škudov propagandi rimski, in le izpolnjenje te oporoke cesarju izročil.

— Pervo plačilo z 8 milijoni gold. v srebru, ki ga ima Sardinija za odškodnino lombardiškega deržavnega dolgá avstrijanski vladi plačati, je francozka vlada 10. dan t. m. odrajtala.

— Kakor „Oester. Zeitung“ piše, je komisija, ki vsled cesarjevega povelja na Dunaji prevdarja deržavne stroške in dohodke, s svojim delom že tako deleč, da se sme pričakovatí, da bo do konca prihodnjega mesca končala svojo nalogo.

Iz Zagreba. Gledé na veliko revšino na Horvaškem in Slavonskem so cesar po sklepu od 10. dneva t. m. na prošnjo tukajšnega bana dovolili, naj se v pripomoč najrevnišim 30.000 gold. iz deržavne kase vzame in v posojilo razdelí proti temu, da bojo v 6 letih posojilo deržavni kasi povernili. — 1. maja zadobí v drugih deželah veljavna cesarska gojzdna postava s nekimi premembami tudi v vojaški Granici svojo moč.

Iz Českega. Kakor na Marskem tako bo menda tudi tukaj nehala tarifa mesa in kruha; mestni odborniki v Pragi so predložili deželnemu poglavarstvu ta nasvet.

Iz Linca. Deželni poglavar svari v oklicu te dni razglašenem pred barantijo s srebernim in kuprenim drobižem, ker je slišal, da je ažiotaža s tem dnarjem v nekterih deželah že spet zlo zlo navadna.

Benetke. Novi deželni poglavar vitez Toggenburg je prišel 16. t. m. v naše mesto in bo brez pomude začel prenaredbo deželnih gosposk od konca do kraja, ker je očitno, da kakor je zdaj ne more dalje biti; na laške uradnike se ni povsod zanašati. — Ker so dosihmal vse prizadeve spodletele, novega mestnega župana izvoliti, bo berž ko ne vlada cesarskega komisarja namesto njega izvolila.

Milan 15. febr. Danes popoldne je kralj sardinski prišel z velikim spremstvom v Milan, kjer misli več dní ostati. Pravijo, da se bo tù zdaj nova razdelitev sardinske deržave v 5 dežel z ravno tolikimi glavnimi mesti doveršila. Namesto navadnih veselíc na pustni torek misli neka tukajšna stranka Benečanom v milovanje véliko černo mašo napraviti, h kteri ima vsak v černem oblačilu priti. Povabila je poslala tudi v Benetke, Terst in Istrijo.

Turin. 12. dan t. m. je sardinska vlada pogodbo sklenila za 6000 kónj.

Rim. Mnogim Rimcom so ojstre strune, ki jih je francozki general Goyon napel, zlo zoperne; noč in dan hodijo po mestu močne patrole, ponoči so še dvakrat močnejše; vsakega, ki ga srečajo, pozdravljajo kakor v letu 1849, z ojstrim: „qui vive?“ (kdo je?) — Govori se, da je rimska vlada pri nekemu velikemu dnarničarju v Parizu 50 milijonov frankov najela.

Napolitansko. „Vihar, ki grozno pretresa zgornjo in srednjo Italijo, bo javalne Napolitansko zgrabil“ — piše nekdo v „Allg. Ztg.“. „Napolitanec hoče Napolitanec ostati in mu ni mar za vortoglavnost laško; dnarni stan napolitanskega kraljestva je tako srečen, da se nobena dežela ne more meriti z Napolitanskim, in kjer podložni ne plačujejo velikih davkov, tam se vladi ni bati, da bi se vzdignili zoper njo“. — Ali je pa tudi vse res tako?

Francozko. Iz Pariza 15. febr. — Deržavni zbor, ki bi se bil imel že ta mesec tukaj začeti, je odložen do 1. sušca, ker dotistihmal, misli Napoleon, bo v angležkem deržavnem zboru, ki francozko-savojski politiki ni nič prijazen, že gotovo: ali bo minister Palmerston, njegov prijatel in podpornik, še na čelu angležkega ministra ostal ali

pa bo padel. Ako Palmerston v Londonu zmaga, bo Napoleon vse drugač stopil pred francozki deržavni zbor, kakor če pade. In zato je odložil zbor do 1. sušca. Okoli Savoje in Nice se suče zdaj najbolj politika francozka; al — kakor smo že rekli — premedeni Napoleon noče na vrat na nos reci: Savoja je moja! Gotovo je nek, da je kralj sardinski pripravljen Savojo in Nico odstopiti Francozom, in tudi Cavour nima nič zoper to, ako le sicer dobro menjo naredí; zato mislijo v Parizu, da do 20. sušca — v spomin ravno tistega dneva, ko je Napoleon I. leta 1815 iz pregnanstva na Elbi sopet v Pariz prišel — bote Savoja in Nica že francozke in mladi princ, ki dozdaj še nobenega naslova nima, bo tisti dan prejel ime „grofa nicajskega". Ako je vse to res — in berž ko ne je to že vse tako narejeno — je čudno slišati, kar je minister Russel 17. dan t. m. angležkemu zboru rekel, namreč: da Napoleon ne bo zastran Savoje in Nice nič storil, za kar bi popred velikih vlad ne poprašal, in da nikoli ne bo na zedinjenje Savoje s francozkim cesarstvom mislil, ako Savojci sami tega ne želé. Ko pa sedaj Švicarji vidijo, da se cesar Napoleon, čeravno še skrivaje, vendar na vso moč poteguje za Savojo, se tudi oni za en kos oglašajo, ker terdijo, da dva njena kantona, to je Faucigny (beri Fosinj) in Chablais (beri Šablé) bi prav za prav se imela Švajci pridružiti, ako se Savoja od Sardinije odcepi, in politiški modrijan Bard si prizadevuje dokazati, da imenovanima savojskima kontonoma dosti bolj kaže, se zvezati s švicarskimi kantoni kakor pa priti pod francozko vlado ali pa še ostati pri Sardinii, ker, če bi se s Švajco zvezala, bi vsako leto 1 milijon fronkov davkov manj plačevala kakor v zavezi s Sardinijo, in 2 milijona manj kakor v zavezi francozki, zakaj sardinska in francozka armada imate toliko vojakov, da se tretji del vseh davkov za-nje potrosi; v Švajci pa ni vojakov, in zato ni toliko stroškov in tudi ni potreba toliko davkov; tudi uradnikov je le malo v Švajci, ker soseskini možje brez plačila veliko služb opravljajo; davki, ktere v Švajci odrajtujejo, pridejo ljudstvu samemu v prid za šole, ceste, bolnišnine in druge koristne naprave; na Francozkem in Sardinskem pa, kjer je vedno armada na nogah, se obresti davkov za vojsko porabljenih spremené v smodnikov dim, v železo za orožje in v mertviša; veliko davkov pa gré še na sto drugih potrat, ki jih te deržave imate; in kaj so nasledki tù in tam? V Švajci so imeli leta 1857 12 milijonov fronkov premoženja v deržavljanski kasi, dolgá pa nič; na Francozkem nasproti so leta 1858 imeli 8458 milijonov, na Sardinskem pa 888 milijonov fronkov dolgá. Ako tedaj imenovanima kantonoma pride na zbero, pod ktero vlado se hočeta podati, se lahko ugane, kam da se bota nagnila, in tako Napoleonu tudi od te strani ne bo tako lahko, jim „srečo" svoje deržave posiliti; zato je pa tudi verjetno, da Savojci ne hrepenijo po Napoleonovih orlih tako, kakor nektere novíce glas vzdigujejo. Kako se bo tedaj ta reč izkuhala, nobeden ne vé. Možje, ki hočejo Napoleonove namene dobro poznati, terdijo, da po vsaki ceni bo vzel Napoleon Savojo: ali z dovoljenjem angležke vlade, če ostane Palmerston minister, ali zoper voljo angležke vlade in cele Evrope, če Palmerston pade. Veliko vprašanje je vendar: ali bo Evropa vedno hotla tako plesati, kakor ji bo Napoleon godil?

— Sedaj se za gotovo vé, da ne bo nič iz tistih četverih nasvetov, ki jih je za poravnanje laških homatij angležka vlada ponudila velikim vladam; zakaj tudi ruska in pruska vlada jih ne poterdite. Bili so tedaj oni „dobri sveti" le vešice, ki so začasno migljale na nemirnem političnem obnebji, obetaje svetu mirno spravo. Tudi tisto upanje, ki je za dva tri dni pot našlo v zbegane serca, da je namreč cesar Napoleon nekoliko omečil tisto silo, s ktero je terjal od sv. očeta odstop Romagne, je splavalo po vodi, odkar je pismo francozkega ministra Thouvenela znano, ki ga je kot odgovor na papeževo pismo do katoliških škofov (encikliko), 12. dan t. m. poslal francozkemu poslancu v Rim. V tem pismu razklada minister „dobrote", ki jih je francozki cesar od leta 1849 do današnjega dne skazal papeževi vladi, ktere bi že davnej več v Rimu ne bilo, ako bi cesarja Napoleona ne bilo; cesar ni jenjal — pravi omenjeno pismo dalje — sv. očetu dobrih svetov dajati za potrebno vladno naredbo; ker pa Romagne, ki se je zoper njega spuntala, noče iz svojih rok spustiti, naj si sam sebi pripiše, ako se zgodé še „čedalje huje reči" — to je z drugimi besedami rečeno: francozka vlada ne bo branila, ako se še druge dežele zoper papeža spuntajo. Ko Thouvenelovo pismo dalje papeževi vladi očituje, „da zgolj posvetno reč meša z vero, čeravno večje ali manjše posvetno posestvo nima z vero čisto nič opraviti, sicer bi papeži nekdanji z majhnim posestvom ne bili to kar so sedanji z večjo lastníno", in še dalje pravi, „da avstrijanski cesar Franc I. leta 1814 in kralj napolitanski sta v pogodbi 11. januarja 1814 tudi zmanjšanje papeževe deržave zahtevala", pride med drugim še na to sila prederzno besedovanje, da avstrijanska vlada je kriva punta v Romagni, ter pravi, da „tisti dan, ko je avstrijanska armada zapustila Romagno, se je punt tam začel; ko bi bili Avstrijanci v Romagni ostali kakor so Francozi v Rimu, bi bili lahko zadušili vse ondotne prekucije". Pa kaj bomo še dalje razkladali, kar to pismo zapopada. Dosti je, pokazati, da se v Parizu ni za sv. očeta nič na bolje obernilo in da se čedalje bolj spolnujejo brezbožne pravila tiste knjižure „Papež pa kongres", ki je rekla: „če manj zemlje, večji je vladar".

Serbija. Z Beligrada. Neke nespodobne vojaške homatije so verlega kneza Miloša primorale, da se je odpovedal višjemu armadnemu poveljstvu.

Žitna cena

v Kranji 13. februarja 1860.

Vagán pšenice domače 5 fl. 80. — banaške 5 fl. 94. — reži 4 fl. 10. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 95. — prosa 4 fl. 6. — ajde 3 fl. 60. — koruze 5 fl. 20. — soršice — —

Kursi na Dunaji

18. februarja 1860 — **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	65.—
5% nar. posojilo od l. 1854 „	77.40
5% metalike . . . . „	69.25
4½% „ . . . . „	60.50
4% „ . . . . „	53.—
3% „ . . . . „	41.—
2½% „ . . . . „	35.—
1% „ . . . . „	13.25
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)	
5% dolnjo - avstrijanske g.	89.—
5% ogerske. . . . . „	72.50
5% horvaške in slavonske „	70.75
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	86.—
Deržavni zajemi z lotrijami	
Zajem od leta 1834 po 250 „	390.—
„ „ „ 1834 petink. „	380.—
„ „ „ 1839 . . . „	124.50
„ „ „ 1839 petink. „	120.—
4% narodni od leta 1854 „	108.—
Dohodkine oblig. iz Komo „	16.—

Druge obligacije z lotrijami.	
Kreditni lozi po g. 100 . g.	102.—
4½% Teržaški lozi po 100 „	127.—
5% Donavske parabrodske po g. 100 . . . „	103.—
Knez Esterhazy. po g. 40 „	84.—
Knez Salmove po g. 40 „	39.—
Knez Palfyove po g. 40 „	39.75
Knez Claryove po g. 40 „	37.—
Knez St. Genoisove po g. 40 „	36.50
Knez Windischgräz. po g. 20 „	23.—
Grof Waldsteinove po g. 20 „	27.—
Grof Keglevičeve po g. 10 „	16.—
Denarji.	
Cesarske krone . . . g.	18.18
Cesarski cekini . . . „	6.26
Napoleondori (20 frankov) „	10.58
Souvraindori . . . . „	18.30
Ruski imperiali . . . „	10.80
Pruski Fridrikdori . . „	11.30
Angleški souvraindori . „	13.30
Louisdori (nemški) . . „	10.78
Srebro (ažijo) . „	31.¼

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.